

УДК 631.1:574:332.33:(477.4)

Ванієва А.Р.*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки і менеджменту,
Кримського інженерно-педагогічного університету*

МОДЕЛЮВАННЯ ГАЛУЗЕВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА ОСНОВІ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті аналізуються та узагальнюються проблеми ресурсного забезпечення соціально-економічної діяльності. Обґрунтовується здійснення організаційно-економічних трансформацій галузевого розвитку господарської діяльності на основі раціонального використання ресурсного потенціалу території її розміщення.

Ключові слова: трансформації, ефективність, діяльність, ресурсний потенціал, галузевий розвиток, ресурсокористування, моделювання, відтворення.

Ваниева А.Р. МОДЕЛИРОВАНИЕ ОТРАСЛЕВЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ НА ОСНОВЕ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ВОСПРОИЗВОДСТВА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА

В статье анализируются и обобщаются проблемы ресурсного обеспечения социально-экономической деятельности. Обосновывается осуществление организационно-экономических трансформаций отраслевого развития хозяйственной деятельности на основании рационального использования ресурсного потенциала территории ее размещения.

Ключевые слова: трансформации, эффективность, ресурсный потенциал, деятельность, отраслевое развитие, ресурсопользование, моделирование, воспроизводство.

Vanieva A.R. TRANSFORMATIONS MODELING BASED ON EFFECTIVE USE AND REPRODUCTION OF RESOURCE POTENTIAL

Analyzes and summarizes the problems of resource support agriculture. The necessity of sharing the experience of economies of areas for cooperation and exchange of that machine or purchase of services of technical performance of agricultural work. A performing economic activities integrated measures intended to ensure effective and efficient use of resource potential based on a particular strategy.

Keywords: transformation, efficiency, activity, resource potential, regional development, resource use, simulation, playback.

Постановка проблеми. В умовах перманентних соціально-економічних змін, структурних зрушень та значної динаміки глобальних, національних та регіональних ресурсних, споживчих, фондів ринків слід звернути значну увагу на поглиблення проблем ресурсозабезпечення та ресурсокористування, виснаження ресурсного потенціалу на значних територіях. Тому ефективне управління і моделювання трансформацій галузевого розвитку з однієї сторони і ресурсним потенціалом – з іншої, повинно являти собою гнучку систему, що буде змінюватись, пристосовуватись до динаміки ринкових умов господарювання. При цьому буде вироблятися якісна продукція та послуги, раціональна структура господарської діяльності, забезпечуватися сталий та конкурентоспроможний розвиток, високий рівень та якість життя населення, охорона та відтворення довкілля.

Вагоме значення у моделюванні галузевих трансформацій на основі формування та ефективного управління ресурсним потенціалом має аналіз чинників та умов зовнішнього та внутрішнього середовища галузевої діяльності. Зокрема, аналіз зовнішнього середовища має на меті виявити потенційні загрози та можливості удосконалення структури галузевої та міжгалузевої діяльності. Основними з таких чинників є: економічні, організаційні, інституційні, політичні, ринкові, інноваційні та технологічні, конкуренції, міжнародні, соціальні. Результатом такого аналізу може стати перелік майбутніх загроз, ризиків та можливостей з урахуванням їх значення і ступеня впливу на трансформаційні моделі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективність здійснення галузевих трансформацій соціально-економічного розвитку, використання та відтворення ресурсного потенціалу висвітлені у працях Б.М. Данилишина, С.М. Аржевітіна, В.Г. Кабанова, І.О. Іртищевої, Ю.О. Лупенка, П.М. Мака-

ренка, М.Й. Маліка, Л.О. Мармуль, О.С. Новикова, О.Г. Шпикуляка та ін.

Метою статті є обґрунтування особливостей моделювання трансформацій галузевого розвитку соціально- та виробничо-економічної діяльності на основі раціонального використання й відтворення ресурсного потенціалу територій або регіонів їх розміщення.

Виклад основного матеріалу. Процес формування та відтворення ресурсного потенціалу є одним із основних напрямів стратегії розвитку практично всіх видів господарської діяльності. Він повинен передбачати створення систем ресурсів та ресурсокористування таким чином, щоб результат їх взаємодії був чинником досягнення стратегічних, тактичних і операційних цілей виробничо- та соціально-економічної діяльності, ефективності галузевих структурних зрушень і трансформацій в умовах всебічного впровадження інновацій та модернізації матеріально-технічних засобів. Для цього слід застосовувати функції, методи та принципи здійснення трансформаційних процесів, що пов'язані, в першу чергу, зі створенням відповідного механізму управління, розробкою планів, формулюванням відповідних правил і процедур, визначенням не лише того, що і коли робити, а й як саме та підрозділи повинні виконувати намічені завдання. Невід'ємною складовою ефективного управління ресурсним потенціалом у такому контексті є проведення моніторингу ресурсокористування, продуктивності галузевої діяльності, рівня розвитку та конкурентоспроможності галузей за рахунок використання ресурсного складника.

Оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів є важливим етапом моделювання та формування системи ефективного управління трансформаціями галузевого розвитку. Така оцінка повинна містити певний набір показників та критеріїв для визначення оптимального напрямку управління ресурсами, що дасть можливість з'ясувати, чи досягаються

поставлені цілі, як галузеві зміни та вдосконалення в процесі управління впливають на ресурсний потенціал і якою мірою і навіпаки. Для оцінювання ефективності необхідна система показників, яка враховувала б фактичну динаміку використання ресурсів. При цьому економічний ефект досягається за рахунок комплексного видобутку корисних копалин, виробництва якісної сільськогосподарської продукції у необхідних обсягах, надання різноманітних туристичних послуг, отримання прибутків, а також постійного розширеного відтворення та збереження виробничих ресурсів [1].

Ефективність використання ресурсного потенціалу у галузях та видах діяльності можна виразити обсягом виробництва валової продукції на одиницю ресурсного потенціалу або території розміщення, питомими витратами на його експлуатацію, збереження та відтворення, отримання прибутків та доходів, ресурсомісткістю [3]. Ресурсовіддача залежить від низки інших чинників, головними з яких є: раціональне співвідношення елементів у структурі ресурсного потенціалу, система управління виробництвом та іншими видами діяльності, впровадження ресурсоощадних технологій, врахування природнокліматичних умов.

Тому при формуванні ресурсного потенціалу галузей слід більше уваги приділяти не кількісному його нарощуванню, а якісному вдосконаленню та дотриманню раціональних пропорцій між окремими складовими. Моделювання галузевих трансформацій повинне враховувати екологічний стан довкілля – рівноваги, допустимий, критичний, кризовий. В залежності від цього ресурсомісткі види діяльності слід доповнювати ресурсоощадними або альтернативними (сільське господарство і туризм, гірничодобувна промисловість і природоохоронна діяльність, важка і харчова промисловість, легка промисловість і машинобудування тощо).

З метою забезпечення результативного процесу формування та використання ресурсного потенціалу при його організації у процесі моделювання галузевих трансформацій необхідно враховувати сукупність чинників, що впливають на нього і водночас визначають його ефективність. Основними з них є: екологічний, соціальний, економічний, виробничий та фінансовий, що виступають як невід'ємні елементи системи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу [4]. При цьому необхідно враховувати певні галузеві особливості. Зокрема, у моделюванні галузевих трансформацій та стратегії забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу аграрної сфери важливе місце належить вирішенню комплексу практичних завдань, пов'язаних з матеріально-технічним оновленням сільськогосподарського виробництва, структурними зрушеннями у його спеціалізації, диверсифікації та розміщенні, кооперації та інтеграції, зайнятості та ринку праці [2].

Актуальною на даний час є необхідність поширення досвіду частини аграрних господарств щодо кооперування, тобто обміну технікою чи купівлі послуг технічного виконання сільськогосподарських робіт, транспортування та реалізації готової продукції. В основі такого кооперування лежить два основні принципи: територіальної близькості та різноманітності техніки. В процесі пошуку можливих резервів росту віддачі матеріально-технічних ресурсів виокремлено 3 блоки чинників: організаційні, технологічні та економічні.

Кризова ситуація в економіці загалом та АПК зокрема спричиняє руйнування ресурсного потенціалу.

Сьогодні необхідне здійснення певних організаційно-економічних змін у діяльності аграрних підприємств та процесах формування і використання ресурсів, які б сприяли забезпеченню продовольчої безпеки держави, розвитку сільських територій та досягненню цілей діяльності окремих виробничих структур. При цьому ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних ресурсів (земельних, матеріально-технічних та людського капіталу), які можуть використовуватись не тільки у виробничому процесі, але й у фінансовій, соціальній та інших сферах діяльності господарства. Одна з головних цілей стратегічного управління на аграрному підприємстві — забезпечення раціонального розподілу ресурсів між напрямками діяльності (СЗГ) і їх ефективного використання для якнайкращого досягнення поставлених стратегічних цілей [5].

Ресурсне забезпечення стратегічної діяльності аграрних підприємств регіонів країни має здійснюватись у відповідній формі на основі розробки ресурсних стратегій, які сприяють розв'язанню таких завдань: визначення перспективних потреб аграрного підприємства в ресурсах всіх необхідних видів; розрахунок допустимих ресурсних обмежень і формування прогресивних норм витрат ресурсів різних типів; визначення “зон стратегічних ресурсів” (ЗСР), можливостей їхнього використання шляхом балансування обсягів і складу, термінів постачання з динамікою використання; розширене відтворення природних ресурсів, особливо родючості ґрунтів; розробка заходів щодо раціонального транспортування, зберігання та використання сировини та продукції; використання комплексних та програмно-цільових підходів з позиції логістики щодо системи реалізації ресурсних стратегій.

Стратегічні цілі для того, щоб бути досягнутими в майбутньому, вже сьогодні потребують рішень щодо витрат ресурсів. Майбутнє завжди невизначене, тому витрати ресурсів завжди супроводжуватимуться тим чи іншим рівнем ризику. Зовсім позбутися ризику неможливо. Зведення ризику до мінімуму, як правило, потребує додаткових витрат і може бути неекономічним. Розроблюючи ресурсні стратегії моделювання галузевих трансформацій, треба обґрунтовувати можливий та допустимий рівні ризику, який бере на себе керівництво при використанні ресурсів з максимально можливою віддачею.

Однією з найважливіших задач управління галузевими трансформаціями соціально- та виробничо-економічної діяльності є формування ресурсного потенціалу на тому рівні, який забезпечить стабільність їх діяльності. Незадовільний фінансовий стан значної частини підприємств країни спонукає їх до відмови від стратегічних цілей розвитку на користь простого тимчасового, у короткостроковій перспективі, виживання. Але саме за таких умов підприємства не лише відмовляються від реалізації стратегічних планів на користь забезпечення своєчасного вирішення поточних завдань, а й вдаються до пошуку внутрішніх ресурсів і можливостей з метою їх подальшого використання. Саме тому чи не найважливішою стає проблема забезпечення ефективного функціонування системи управління ресурсним потенціалом через впровадження дієвого організаційно- та фінансово-економічного механізмів.

Розвиток усіх галузей та видів діяльності передбачає вдосконалення організаційно-економічного механізму використання наявних ресурсів підприємств. Розв'язання цієї проблеми пов'язане з необхідністю

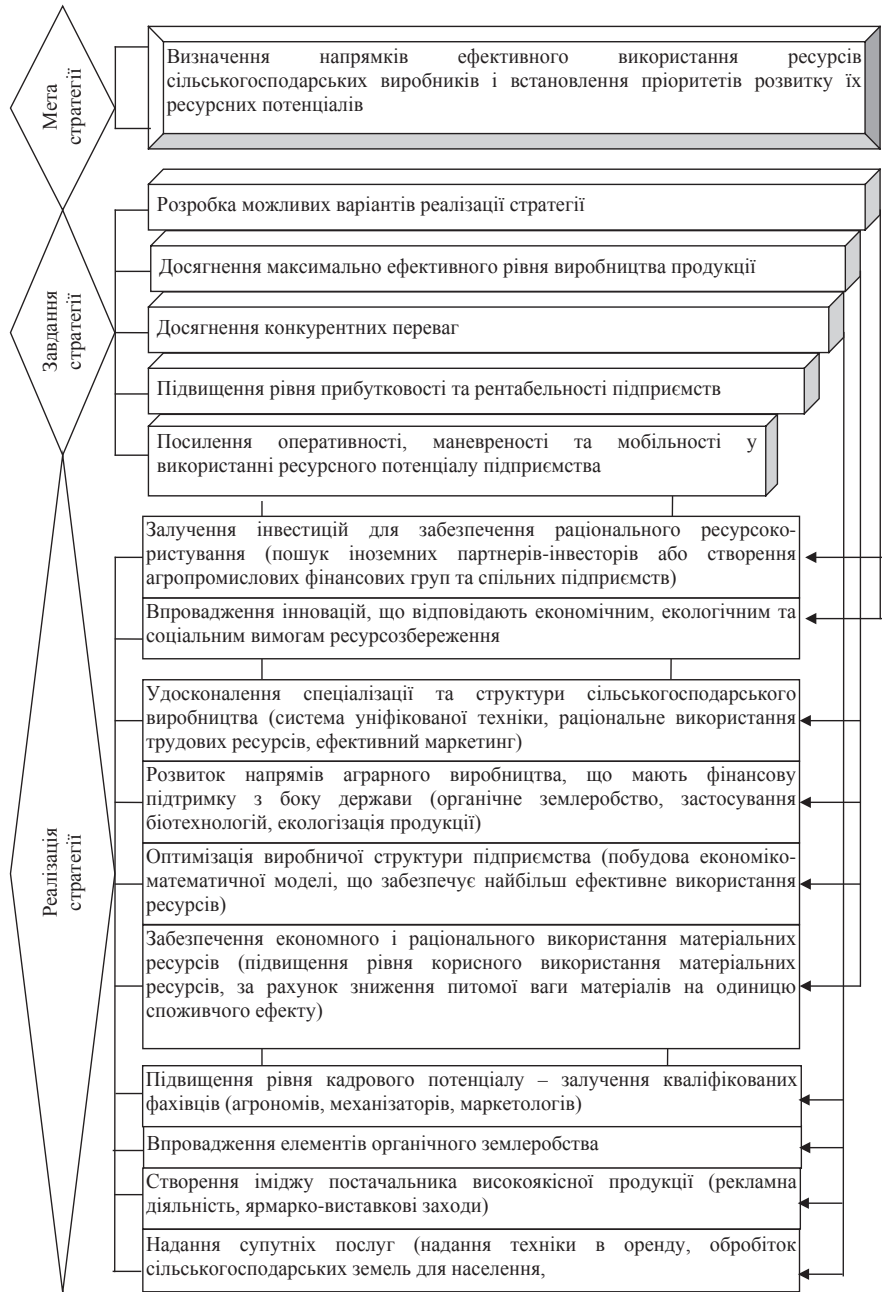
прийняття оптимальних рішень в управлінні виробництвом та ресурсокористуванням зокрема. Важливою запорукою підвищення ефективності виробництва в туристичній галузі є впровадження й використання ринкового механізму господарювання, який передбачає наявність дієвих важелів, інструментів та стимулів, що впливають на його розвиток. Як свідчить світовий досвід, ефективний ринковий механізм неможливий без розробки стратегічних напрямків господарювання, економічного, екологічного і соціального розвитку, ефективного використання ресурсного потенціалу, прискорення науково-технічного прогресу, підвищення соціального та економічного рівня життя населення тощо [6].

Аналіз публікацій з проблем визначення відносної цінності потенціалу вказують на дискусійний характер досліджень цього питання. Запорукою успішного ресурсокористування є здійснення організаційно-економічних заходів комплексного характеру, спрямованих на забезпечення ефективного розвитку всіх їх підрозділів та узгодження взаємодії між ними (рис. 1).

Висновки. Забезпечення сталого розвитку залежить від вибору ефективної стратегії використання й формування їх ресурсного потенціалу. У сучасних умовах місце аграрних підприємств, як і всього національного господарства у світовій економіці, на світових ринках не відповідає їх природному, виробничому й інтелектуальному потенціалу. Мова йде про значні резерви його підвищення та економічного зростання. В останні десятиріччя у зв'язку зі зміною форм власності й умов економічних відносин між господарюючими суб'єктами набула розвитку методика кількісної оцінки ресурсного потенціалу підприємств. Це дозволяє аналізувати вплив його компонентів на результати виробничої та соціально-економічної діяльності, підприємства, що набуває все більшого практичного та наукового інтересу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аржевітін С.М. Трансформація грошово-кредитних відносин у сучасній економіці України: [монографія] / С.М. Аржевітін. – Нац. акад. наук України, Ін-т економіки та прогнозування. – К.: Майстерня кн., 2009. – 383 с.
2. Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 5–6 червня

Рис. 1. Моделювання трансформації галузевого розвитку на основі раціонального використання ресурсного потенціалу

- 2009 р., Умань. Ч. 2 / Ред.: А.Ф. Головчук; УМДУ. – Умань: Соцінський, 2009. – 237 с.
3. Залогова З.М. Державне регулювання аграрної сфери країн Європейського Союзу: еволюція і сучасність / З.М. Залогова, І.М. Галіней // Соц.-екон. дослідж. в перехід. період. Екон. пробл. ринк. трансформації України: Зб. наук. пр. – 2003. – Вип. 1 (39). – С. 305–314.
4. Кабанов В.Г. Державне регулювання та активізація діяльності на ринку фінансових інвестицій в Україні: [монографія] / В.Г. Кабанов; Ун-т економіки та права «КРОК». – К.: Дорадо-Друк, 2009. – 356 с.
5. Клочко В. Глобалізація та її вплив на країни з перехідною економікою / В. Клочко // Економіка України, 2001. – № 10. – С. 51–58.
6. Лупенко Ю.О. Сучасні тенденції доходів сільського населення / Ю.О. Лупенко // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 32-38.